

M

Bokanmelder
OTTAR RAASTADJukka Tarkka
Neither Stalin nor Hitler, OTAVA

101426

Finland terget både Hitler og Stalin

Finland har alltid nydt stor sympati i Norden og sikkert hvor som helst ellers i verden. Selv undret finnene seg over at de temmelig snart etter krigen igjen ble tatt opp i det nordiske fellesskap enda de til de grader hadde befunnet seg på feil side i storkrigen. De hadde vært i et fryktelig dilemma. Deres hjerte var selvsagt ikke hos tyskerne, men Russland var erkefienden.

Hvordan var det mulig?

Selv ikke i det allierte hovedland USA løst det i etterkrigstiden noen kritikk av deres handlemåte, det måtte da være av det rent diplomatiske ved deres forbund med Tyskland. Det er betegnet at den nyutkomne boken med en historieprofessor som forfatter egentlig tar avstand fra begge leirer, og det allerede i tittelen. Men det kostet nye for mællidende finske folk dengang å se det antatt riktige i politikernes spill og avgjørelser.

Det begynte med vinterkrigen, som mange nordmenn deltok i. Motstanden mot russisk aggresjon var kompakt, og lykeligvis ble ikke krigen langvarig. Boken stiller et typisk spørsmål om denne konflikten: «Where did the spirit for the winter war come from?» Jeg har alt gitt svaret ved å nevne den bastante motstanden mot en erkefiende, som i teorien var den samme i hele den demokratiske verden. Krigen var over alt i mars 1940.

I juli samme år ble Estland, Latvia og Litauen innlemmet i det sovjetiske rike. Stalin var kommet på offensiven, som begynte med at hele det finske Karlen hadde måttet oppgis. Han forutså nok at den ikke-angrepspakten han hadde med Hitler neppe ville vare særlig lenge. Han forberedte seg på det verste.

Sorgelig med et finsk SS

Boken er forfattet for å gjøre historisk og vitenskapelig klart hva som er sant om finnenes holdning, og den lykkes i dette. Fremstillingen er gjennomstrømmet av den dypt demokratiske innstillingen som vi vet våre naboer har, og vi har jo gjennom vår egen historie en rekke likhetspunkter med Finland. Deres skjebne var engang vår.

Da Hitler planla angrepet på Russland regnet han fra første stund med å kunne transittere tropper gjennom Finland. Presset økte altså fra to sider. Hvem som var mest innpåslitne kan diskuteres. Stalin ville ha nikkelgruvene i Petsamo pluss

et demilitarisert Åland. Hango var et tredje sentralt mål å oppnå.

Det kan lyde nesten humoristisk når vi hører at i en og samme måned undertegnet Finland hva man må kalle to motsatte avtaler. Den ene var å gi Sovjet adgang til flåtebasen Hango, den andre å transittere tyske tropper gjennom sitt land. Hvor skulle slikt ende?

Så vet vi at våre finske venner så seg nødt til, alt tatt under overveielse, å gjøre som det står i visen: det som skjer det skjer. Nazister ble de mindre enn noen, for det var klart tragiske hensyn som bestemte kursen. Likevel er det vemodig å tenke på at det måtte gå så langt

at det ble opprettet et eget finsk SS.

De finske tapene

Det står for anmelderen som den dypeste formedelse at en finsk SS-bataljon ble skippet avsted. Det var som om det var om å gjøre for naziene å få dem lengst mulig bort fra deres naturlige operasjonsmarker, for de havnet i Sør-Tyskland. Forfatteren Tarkka sier at de var ment å være et slags vindu mot verden, så Hitler kunne rose seg av å ha en slik flott nordisk støtte. Det likte han.

Disse meget unge soldatene trengte videre frem mot Kaukasus, og med store tap. De var i alt 14 000 menn, og halv-

parten av dem ble hardt såret, 270 døde og mange var ellers savnet. Det måtte moderlandet betale for å gi Tyskland sjansen til å demonstrere en gestus for verden. Det ble hverken militær eller politisk seier ut av det. Finland sank også i egen aktelse.

Hitler besøkte Finland

Enda en bedrøvelig sak må jeg trekke frem. Hitler personlig dro til Helsinki i 1942 for å gratulere den 75 år gamle general Mannerheim. Dessverre så finnen seg nødt til senere å gjengjelde visiten i Berlin. Selvsagt var det hele et spill fekeri, og det politiske moment kom ikke til å svare til Hitlers forventninger.

Sannhetens øyeblikk inntraff da de måtte oppgi Stalingrad. Angrepsjefen general Paulus måtte gå i fangetog foran de russiske geværmunninger sammen med 25 kolleger. 250.000 tyske soldater fulgte etter. I Tyskland ringte de med det som var igjen av kirkeklokker for å markere nederlaget.

Hva de allierte skulle diktere som fredsforholdelser var ennå ikke kjent, men ble fastsatt i Casablanca i januar 1943 til betingelsesløs overgivelse som krav fra akssemaktens side. Også finnene hadde grunn til å skjelve ved tanken på den dystre fremtid også de måtte vente.

Aldri mer diktatorer

Boken byr på noen interessante kart som viser den russiske fremrykning slik den manifesterte seg stykke for stykke. Til slutt hadde de nådd Berlin. Finland demobiliserte i desember 1944 og ble stående som passiv vitne til krigens siste fase. Befolkningen hadde lidd et tap på 2,5 prosent av sine soldater, en smertelig erfaring.

Men finnene med sin sisu forbløffet verden ved alt i 50-årene å ha betalt sin store krigsgjeld til Sovjet. De var på fredens marsj igjen og hadde gleden av å ha bevart respekt tross alt hos alle sine nordiske naboer.